

TÁRSADALMI, MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati HETI SZAKLAP.

SZERKESZTI és KIADJA :

LITSCHAUER LAJOS

kir. főmérnök, a selmecbányai m. kir. bányaiskola
ügyvezető szaktanára.

Megjelenik : Minden vasárnap.

Előfizetési ára : Havonként egy korona.

Selmecbánya, 1907. okt. 31.

A „Pesti Napló“ október 30-án megjelent 527. száma „Közgazdaság“ rovatában a *kormány szénbányavásárlásával* foglalkozván, kijelenti, hogy: „A magyar államnak eddig kevés szerencséje volt az állami művekkel. . . . Az eddigi tapasztalatok tehát nem buzdíthatják a kormányt új állami üzemek létesítésére. Pedig most arról van szó, hogy kőszénbányákat akar vásárolni.“ A pénzügyminiszter ide vonatkozó jelentéséből a „Pesti Napló“ a magánvállalatok legtöbbször túlcsigázott szénárait emeli ki a megszerzés megokolásául és ebben a tekintetben igazat ad a kormánynak „mert tény, hogy a szénárak magassága már-már tarthatatlan volt.“ — Eltekintve attól, hogy a szóban forgó jelentésben foglalt helyeselő bíráló megjegyzést tudomásul veszszük, de nem hagyhatjuk szó nélkül a cikk azon kijelentéseit, a melyek a kérdéses szénbányáknak ügynökök útján való vásárlásáról és arról regélnek, hogy ott a szén nem megfelelő minőségű és oly drága, hogy annyit egyetlenegy vállalkozó sem adna a szénterületért. — Azok a bizonyos „közgazdasági körök“ hadd mosolyogjanak a kormány tervezett bányavásárlásán és hadd legyenek tisztában vele, hogy a szóban forgó szénterületek nem fogják a kívánt célt szolgálni, bár a kormány jól megfizeti az árát; —

de kár azt állítani, hogy az állam oly szenterületeket akar vásárolni, a melyeket mások visszazautasítottak és „melyeknek értékét sok tekintetben a barátság vagy a czimboraság szabja meg.“

A vásárlás befejezett tény és határozottan állíthatjuk, hogy hoszszas tanulmány előzte meg a megvásárlásra kerülő szenterületek megválasztását. Azok, a kik az előzetes vizsgálatot megejtették, nem szorultak a mi védelmünkre, tudományosan képezett, gyakorlati bányászok azok, kik a kérdést nemcsak közgazdasági, de bányageológiai és bányamívelés-technikai szempontokból is jól megfontolták és semmi esetre sem érdemlik meg azt a szemrehányást, hogy fölületes munkát végeztek akkor, mikor szakvéleményüket megszerkesztették.

Polémiába nem kezdünk, mert magánérdekek ellen nem harcolunk; csak azon meggyőződésünknek adunk leghatározottabban kifejezést, hogy előre és jól megfontolt akciónak kezdetére jutottunk akkor, mikor a pénzügyminiszterium kezdeményezésére, az állami szénbányászat létesítésére az előmunkálatok megindultak. A szénben való hiány leküzdésére és a kivándorlás csökkentésére minden lehető meg kell tenni, mert ez ma elsődrendű közgazdasági követelés és a magyar kormány a szenterületek tervbe vett vásárlásával a kérdés megoldásának újjára lépven, nem gáncsol és nem ócsárlást, hanem köszönetet érdemel már csak azért is, mert idegen és régibb bányászati jogok sérelme nélkül kívánja a kérdést megoldani és minden hatalmi akció nélkül kíván czélhoz jutni akkor, mikor más államok erőszakos kézzel törik meg az ellentállásra való törekvést. A szomszédos Ansztriában is nagy erővel igyekeznek a szénkrízist leküzdni és: a vasutakat a szenetszállító ko-

TÁRCEZA.

Legújabb a varázslóveszszőről.

Ha tehát a jelző-sugarakat és egymás között álló távolságukat megtaláltuk, a mélység méretét is ismerjük, a mi, a vizet kereső érdekeltek szempontjából igen nagy jelentőséggel bíró dolog lenne. Bülow úr ezek szerint, nemcsak a víz létezését állapítja meg, hanem még azt is megadja, mily mélységre kell lefúrni, hogy a keresett vizet megüssék.

Nagyon fontos dolog továbbá, hogy a hatás teljesen megszűnik, mihelyest a *kutató gummi*

czipőkben jár, vagy magát a föld felé elektromosan, valamely módon elszigeteli. Vízerek azonban, melyek valamely tó feneke alatt folynak el, a tó felszínén járó csónakból éppen úgy meghatározhatók, mint a száraz földön.

Idő közben a *varázslóveszsző* technikája is változott. A fából való *varázslóveszszők* helyébe, az aczéldrótból készült *varázslóveszsző* lépett. Előállítására két 5. *mm.* vastag és rúgós aczéldrótot használnak, a melyek egyik végükön össze vannak kunkorítva és kissé össze vannak

csik szaporítására, a szállítási tarifák szabályozására; a kutatókat jogositványaik kihasználására kényszerítik és a kincstár szénbányavásárlásait nagy erővel folytatják; — Németországban még Ausztriánál is erősebben küzdenek a szén krízise ellen s csak mi nálunk mosolyognak azon, ha tekintélyes egyesületek üdvözik a kormányt azért, mert a fenyegető veszedelem ellen akcióra készül.

KÖZÉRDEK.

A bányász- és kohász-altisztek alakulóban levő országos egyesületének ügyei.

11. §. Az egyesület intéző közegéi.

1. A közgyűlés, mely a kerületek minden 10 tagja után eső s általuk választott kiküldöttekből áll.

2. A választmányi gyűlés, mely az előljáróságból és a kerületi választmányi tagokból áll, végül

3. A központ előljárósága.

12. §. A közgyűlés és hatásköre.

A közgyűlés az egyesületnek összes ügyeiben a legfelsőbb fórum és hatáskörébe tartozik:

1. Az egyesületi pénztár zárószámadásainak jóváhagyása.

2. A tagsági járuléknak és beiratási díjnak megállapítása.

3. A következő évre szóló kiadások engedélyezése.

4. Az egyesületi alapszabályok szükség szerinti megváltoztatása.

5. A választmányi gyűlés indítványára egyes tagoknak az egyesület kebeléből való kizárása.

6. Az előljáróságnak 3 évre szóló megválasztása.

forrasztva, szabad végükön pedig, ökölszélességű hosszúságban behajlítva vannak, hogy kézben tartásuk nyugodtabb és biztosabb legyen. Ezen aczéltarászslóveszszők kényelmesebb szállíthatásukon és állandóságukon kívül, míg azon nagy előnnyel is dicsekednek, hogy hatásuk és érzékenységük sokkal nagyobb mint a fából való tarászslóveszszőké. Sokat nyom talán az is a latban, hogy újabban ezen tarászslóveszszők segítették elő az aranykeresés lehetőségének a felfedezését is. Ha ezen tarászslóveszszőt függőlegesen valamely aranyérem fölött tartják, ugyanazon vonzó

erő érezhető, mint a mikor a kutatónak lába alatt, vízér folydogály el. — Dr. Weber itt megjegyzi, hogy azt, valjon ezen esetben is érvényesül-e a jelző sugarak hatása, nem meri állítani. Ezüstérmek nem hatnak a tarászslóveszszőre és az aranyérmek közül is csak azok, a melyek előbb nem voltak oly ember kezében, a ki a természet még ismeretlen, titkos erőiben nem hisz. Ha az aranyérmét valaki, a nem hívők sorából érintette, a sugározásnak vége van és csak akkor jelenik meg újra, ha a titkos erők iránt érzékeny ember azt újból kézbe vette.

7. A közgyűlésen minden kiküldött tag anynyi szavazattal bír a hányat (kerülete taglétszámát illetőleg) kerülete roá ruház.

8. A közgyűlés megtartható, ha az özsze gyűlt tagok száma az 50-et meghaladja.

9. A közgyűlést a központi előljá rósá g hívja özsze, s ezt a kitűzött nap előtt 6 héttel előbb adja minden egyes tag tudomására a napirend ismertetésével.

10. A közgyűlés minden évben pünkös d táján tartandó.

11. A közgyűlés elé joga van minden kiküldött tagnak indítványt terjeszteni, ha indítványát 4 héttel a kitűzött nap előtt a központi elnöknek írásban bejelentette.

12. A közgyűlésen a szavazás rendszeren felállással történik, azonban az elnök elrendelésére titkos szavazással is történhet.

13. A közgyűlést az elnök vagy helyettese vezeti s tárgyalásairól a jegyző hiteles jegyzőkönyvet vezet.

13. §. A kerületi és központi választmányi gyűlés.

1. Áll, a választmányi tagokból és az előljá rósá g tagjaiból.

2. Elnöke: a kerületi elnök vagy alelnök.

3. Hatásköre: egyes tagoknak felvétele vagy ideiglenes kizárása.

4. Egyes szakkönyvek vagy szaklapok beszerzésének elhatározása, az egyesület helyisége megváltoztatásának eldöntése, az egyesület pénztárának, könyvtárának és egyéb vagyonának felülvizsgálása.

5. A választmányi gyűlést a kívánalomhoz képest az elnök hívja özsze.

6. A központi választmányi gyűlés hatáskörébe tartozik a közgyűlés napjának megállapítása is.

14. §. Az egyesület előljá rósá g.

Az egyesület előljá rósá g 8 tagból áll, ezek: 1. Az egyesület elnöke; 2. Az egyesület alelnöke; 3. Az egyesület pénz-

Ezeket a részleteket Dr. Weber L. mind, magától Bülow úrtól tudta meg és azért, meri értekezése folyamán leközölni, mivel Bülow csodálatos megfigyeléseiről több ízben önmaga is nyilvánosan nyilatkozott s így nem kell attól tartania, hogy indiszkrétcióval vádoltságosak.

Bülow úron kívül azonban még más igen tekintélyes embereket is ismer Dr. Weber L., kik mind azt hiszik magukról, hogy a forrás-felfedezés képessége fölött rendelkeznek. Ezek az urak is mind, az aczélból készült *varázsló-veszszőnek* hívei.

Nagyon érthető dolog, hogy

ezek a csodálatos híradások a mezőgazdák körében nagy feltűnést keltettek, mert itt a vízkeresés és a kűtfúrás igen nagy finanziaális szerepet visz. Csodálatos, hogy különösen a vidék intelligens lakosságát nyerte meg Bülow úr *varázsló-veszszője* s csak az a vigasztaló, hogy a természettudományokban jártasabb közönség nagyobb részét még nem volt képes meghódítani. A természettudományi társulatok, a melyek már 1903. körül foglalkoztak e kérdéssel, Dr. Haussen tanár előadásai nyomán, határozottan elutasították Bülow úr érveléseit, sőt még azon ajánlatát is visszaz-

tárosa; 4. Az egyesület ellenőre; 5. Az egyesület titkára; 6. Az egyesület jegyzője; 7. Az egyesület könyvtárosa; 8. Az egyesület házigondnoka. Ezek képezik az elnökséget.

15. §. Az egyesület tisztikara.

1. Áll: 8 előljárósági és több választmányi tagból. 2. A tisztikar tagjai tiszteletbeli és bizalmi állásokat töltenek be, melyért nem díjaztatnak.

16. §. Az egyesület elnöke.

1. Az egyesület elnöke hatóságokkal és harmadik személyekkel szemben képviseli az egyesületet.

2. Az elnök csak egyesületi tag lehet.

3. Önhatalmúlag nem intézkedhetik, eljárásában mindig az öszszesség akaratát juttatja érvényre.

4. Az alapszabályok és közgyűlés intézkedéseinek végrehajtásáért felelős.

5. Intézkedéseiről csak a közgyűlésnek szavatol.

6. Az öszszes hivatalos levelezések az alelnök és titkár ellenjegyzése mellett csak az elnök aláírásával és az egyesület bélyegzőjével ellátva válnak hittelessé és érvényessé.

7. Vezeti a választmány és közgyűlés üléseit és ezeken elnököl.

8. Szavazat egyenlősége esetén az elnök dönt.

9. Mint a tisztikar feje, erkölcsileg felelős a tisztikar működéséért s szabálytalanságok esetén a választmány határozathozataláig önhatalmúlag intézkedik.

10. A tisztikar egyes tagjait szabadsgolhatja s gondoskodik azok helyettesítéséről is.

11. A pénztár negyedévenként való rovancsolásánál jelen kell lennie és a rovancsolás eredményét a választmánynak bejelenti.

17. §. Az egyesület alelnöke.

1. Alelnök csak egyesületi tag lehet.

2. Az elnököt akadályoztatása

utasították, hogy megfigyeléseinek helyességét, kísérletileg beigazolja.

Mióta Franzius titkos tanácsos úr ide vonatkozó, nyilván, autoszuggestzió alapuló értekezését publikálta, még a természettudományokban és a technikában járatos nagy közönség soraiban is ingadozások állottak be és elég sokan vannak, a kik a víznek és az aranynak a *varázslóveszszövel* való felkeresésének lehetőségében bíznak és hisznek és azt kívánják, hogy a szakvilág tudósai a dolog érthetetlen részét felderítsék és annak tudományos bázisát megállapítsák. Az újabb és legújabb köz-

lések egyenes és határozott követeléssel támadnak a geológusokra és fizikusokra, azt kívánva tőlük, hogy a kérdéses és ismeretlen erőt felkeressék, vagy pedig beismerjék, hogy tudásuk korlátolt és a megállapított tényekkel szemben, tehetetlen. Dr. Weberrel együtt azonban én is azt tartom, hogy még egy harmadik lehetőség is létezik, — vagyis, hogy a kívánt alapok keresésére vonatkozó követelés, a kiindulás tarthatatlansága folytán, már kezdettől fogva, minden megokolást nélkülöz.

(Vége.)

vagy távollétében minden tekintetben helyettesíti.

18. §. Az egyesület titkára.

1. Az egyesület titkára az egyesület beendői szellemi részének vezető tisztviselője.

2. A szakbizottság élén áll.

3. Hivatalos levelezéseket véghez s azokat az elnökkel együtt aláírja.

19. §. Az egyesületi pénztáros és ellenőr.

1. Felelősség mellett vezetik és kezelik az egyesület pénztári ügyeit, értékpapírjait és pénzeit.

2. Összegeket fizetnek vagy felvesznek az elnök tudomásaival és aláírásával.

3. Vezetik a pénztári fő- és segédkönyveket, és minden hó utolsó napján zárlatot készítenek.

4. Az ellenőr szükség esetén a pénztárost helyettesíti és minden bevételt és kiadást ellenőríz.

20. §. Az egyesület jegyzője.

1. Vezeti a választmányi és közgyűlés jegyzőkönyveit, a szónokok jelentkezés szerinti névsorát s a szónoklatok vagy felolvasások rövid tartalmát jegyzi.

2. A jegyzőkönyveket az elnökkel, titkárral és két hitelesítő tag ellenjegyzése mellett aláírja.

3. Pénztár rovancsolásnál jelen kell lennie s a rovancsolás eredményéről jegyzőkönyvet vesz fel, melyet a jelenlevőkkel aláírat.

4. Vezeti az egyesület tagjainak anyakönyvét, kiállítja a felvételi lapot s az összes folyó ügyeket vezeti, melyekért erkölcseleg felelősséggel tartozik.

21. §. Az egyesület könyvtárosa.

1. Az egyesület könyveinek jegyzékét nyilvántartja.

2. Új könyvek beszerzését eszközözi a választmányi gyűlés határozata értelmében.

3. Gondoskodik, hogy a könyvek illetéktelenek kezéhez ne jussanak.

4. Könyveket ad ki a tagoknak átvételi elismervény ellenében olvasás végett, de legfeljebb 2 heti időtartamra.

5. A tagoknak kiadott könyveket nyilvántartja s gondoskodik azoknak a megállapított időn belül való visszakerüléséről.

22. §. Az egyesület házgondnoka.

1. Gondoskodik a választmányi gyűlés által megállapított bútordarabok beszerzéséről, a meglevők javításáról, a helyiségek tisztántartásáról és világitásáról, a házbérlet kifizetéséről, mely összegeket az elnök és jegyző aláírásával ellátott nyugtatványok ellenében az egyesület pénztárából veszi fel.

2. Számon tartja a helyiségben levő összes ingóságokat s róluk leltárt vezet, melyet a jegyző őriz ellen.

3. Gondoskodik a szükséges nyomtatványok beszerzéséről.

4. A leltár egyik hiteles példányát a jegyző és elnök aláírásával a pénztárnoknak adja át megőrzés végett.

23. §. Az egyesület vagyona.

1. Az egyesület vagyona áll: az alapító tőkéből, a tagjárulékokból, beiratási díjakból, a befolyó adományokból és az egyesületi multságok jövedelméből.

2. Az egyesület vagyona csak az alapszabályokban körülírt célokra használható fel.

3. Az egyesület vagyonát a

kerületi előljáróság és a választmányi bizottság kezeli az alapszabályok szerint.

4. Az egyesület vagyonának elhelyezésére nézve a választmányi gyűlés határozatai mérvadók.

24. §. Az egyesület lapja.

1. Az egyesület a „JÓ SZERENCSET“ című társadalmi, műszaki, bányászati és kohászati heti szaklapot kéri felhívásainak és jegyzőkönyveinek, valamint egyéb közlendőinek terjesztésére; mivel szemben a tagok a lapra előfizetnek, hogy így a „Jó szerencsét“ az érintkezést a tagok között feuntarthassa és a művelődés és továbbképzés eszközeül szolgálhasson. A tagok a lapot egyelőre egy korona havi előfizetési díjért kapják; pályázati kérvényeik pedig díjtalanul közöltetnek a hirdetési rovatban.

2. A tagoktól származó önálló oly szakcikkek, a melyek a lap szellemével nem ellenkeznek és a lap nivelójának megfelelők, a szokásos díjazás mellett közlésre kerülnek.

3. A szerkesztőség az egyesülettől független és csak annyiban van vele szervi kapcsolatban, hogy közérdekű közleményeit díjtalanul publikálja.

4. Az egyesület a laptól független és csak annyiban van vele szervi kapcsolatban, hogy tagjai a lapra előfizetnek és közérdekű közleményeit a lapnak beküldi.

25. §. Az alapszabályok megváltoztatása.

1. Az alapszabályok megváltoztatását vagy módosítását csak a közgyűlés többsége határozhatja el.

2. Az alapszabályok minden

módosítása a jóváhagyás napjától számított 1 hó múlva lép érvénybe.

26. §. Az egyesület feloszlása.

1. Az egyesületet csak a közgyűlés oszthatja fel és pedig csak akkor, ha a közgyűlésen jelenlevő tagok $\frac{2}{3}$ -da a feloszlást határozatképpen kimondja.

2. Az egyesület feloszlik akkor is, ha önmagát fentartani nem képes.

3. Ha az egyesület feloszlása határozatilag kimondatik, az összes tartozások azonnal kiegyenlítendők, a követelések pedig behajtandók.

4. Az egyesület pénztárában a feloszlás után maradó vagyon hova fordítása felett a feloszlást kimondó utolsó közgyűlés rendelkezik.

*

5. Elnök indítványára az alakuló gyűlés kimondja, hogy az alapszabály tervezete 100 példányban kinyomattassék és nyitott borítékban az ország minden bánya- és kohóhivatalához elküldendő, azonkívül még az altisztekhez intézendő felhívásból, melynek közlésére a „Jó szerencsét“ szaklap szerkesztője felkérendő, szintén 100 példány nyomtatandó, esetleges a szaklapot elő nem fizetők felszólítására.

Az előállítási és szétküldési, valamint egyéb ez ügyben felmerülő költséget engedélyezi az alakuló gyűlés.

6. A szervező bizottság megbízásából elnök indítványozza, hogy a kültagok véleménye beérkeztenek határidő állapításuk meg.

Ezen határidő legyen 30 nap. t. i.

Az alapszabály tervezetének

szétküldési napjától számítva 30 nap leforgása alatt a felszólítottak kötelesek válaszolni, mire fölkérendők.

Az indítvány elfogadtatik.

7. Az alakuló országos közgyűlés helye és határnapjának megállapítása és az arra kiküldendő külön bizottságok megválasztása.

Erre vonatkozólag az alakuló gyűlés döntő határozatot nem hoz, megbizva az elnököt, hogy annak idején új gyűlést hívjon össze.

8. Költség előirányzat az előmunkálatok fedezésére:

Az előjáróságra bizza a gyűlekezet.

9. Urbán Vilmos köszönetet mond Gindl István elnöknek az országos bányá- és kohóaltisztek egyesületének szervezésénél tanúsított fáradságátlan, buzgó és lankadatlan kitartásáért, indítványozza, hogy azért jegyzőkönyvi köszönetet mondjunk neki.

Teljes eljenzés közt egyhangúlag elfogadtatik.

A mai alakuló gyűlésre kitűzött programmpontok letárgyalatván, Elnök a megjelent kártársaknak köszönetet mond szíves megjelenésükért és a gyűlést — „Jó szerencsét“ kívánva — 6 1/4 órakor bezárja.

K. m. fent.

Gindl István s. k. Szedlák István s. k.
elnök. jegyző.

Jegyzőkönyv hitelesítők:

Urbán Vilmos s. k.

Hrntsár Sándor s. k.

Az üdvözlő táviratokra érkezett válaszok:

Gróf Semsey László úr Ő méltósága a szervező gyűlés meleg üdvözlését hálásan köszöni ügyész, titkár.

Rcám nézve igen megbízható szíves megemlékezéseért kérem őszinte köszönetemet tolmácsolni.

Vizi Ferencz s. k.

BÁNYÁSZAT.

Elektromos személyszállítás a bányában.

A Cons. Radzionkau köszénbányaművön Radzionkauban, a Tarnovitz porosz bányakerületben a negyedik mélyszint főszállító folyosóján a munkások számára villamos folyosón szállítást rendeztek be. A teljesen felszerelt villamos lokomotívnak súlya 6500 kg. Parallel csatolt motorok mellett a legnagyobb menetsebesség 3 m., szériákban csatolt motorokkal pedig 1.5 m. másodpercen-

ként, vagyis 10.8, illetőleg 5.4 km. óránként. A munkáskocsiban 24 személy kényelmesen elfér. (L. a becsatolt 1. sz. rajzot.) Az egész kocsi vasból és aczélból van építve és csupán az ülőpadok ülődeszkái és támlái vannak fából készítve. A kocsiban ülők felső testét és karjait, oldalas vaslemezek védik, a melyek az üléstől a földéig érnek. A lábak is védve vannak, a menyinyiben véletlen oldalas elcsúszásuk lehetlenné van téve. Felső részén

bolthajtásszerű tető zárja le a kocsit úgy, hogy a felső vezetéknek esetleges megérintése ki legyen zárva. A rakodóhelyek, mint fel- és leszálló-helyek szerepelnek. Hogy fel- és leszállás közben baj ne történhessék a felépő-deszkák el vannak szigetelve. Minden vonat két személyszállító kocsit visz magával. A szerszámot a személykocsikhoz akasztott csillén szállítják a munkások után. Az üzem, menetrendszerűen van szabályozva és betartását a legszigorúbban ellenőrzik.

Az 1906. év április hó közepétől, a Rosenhof bánya Otilia aknáján, (a Clausthal bányafelügyelőség alá rendelt Zellerfeld bányakerületben) a munkások káson szállnak le a bányába. Az akna és a Rosenhof bánya védelem alatt álló osztályai között a „Tiefste Wasserstrecke“ (legmélyebb vízlevezető vágát) az egyedüli közlekedő útvonal, a melyen a szállítást villámos lokomotív-üzemmel bonyolítják le. — A szóban levő vágát oly keskeny, hogy abban a járók számára helyet teremteni nem lehetett. Hogy a be- és kijárás a szállítás üzemét ne nagyon zavarja, a munkásokat is a szállító vonalon továbbítják, a mely célra külön személykocsikat konstruáltak úgy, hogy ezen kocsikat a villámos lokomotív mögé akasztva, a szállító vonatokba bekapcsolhassák. A személykocsik különleges szerkezetét az I. tábla 2. sz. ábracsoportjában mutatjuk be. Főalkotó-

részüket azon hosszszanti alapvázgerenda képezi, a mely végeivel göröndökön nyugszik. Ezek csoportokkal forgó állványokon pihennek. A csapállványok egy-egy csilleállványzatra vannak szerelve. Egy-egy csillén tizenhat ember kényelmesen elfér, tehát ugyanannyi a menyinyi ott egy-egy szállító kast elfoglalhat. Tizennégy ember úgy ül egymás mögött a csillén, mintha nyeregben lenne. A tizenötödik munkás a kocsisülést foglalja el. A tizenhatodik ember a hátulsó ülésen hátrafelé fordulva helyezkedik el a járó alkalmatosságán. A lábtámasztók és karfák a biztonság és kényelem céljait szolgálják. A villámos vezeték elleni védelmet fatető biztosítja. Rendszeresen három személyt-szállító-csillét kapcsolnak össze egy vonattá. A lokomotív áramszedőjéhez, az első csilléig vezetett zsinég van kötve, a mely baj esetén lehetővé teszi, hogy az áramnak a lokomotívhoz való juthatását gyorsan és veszedelem nélkül meg lehessen szakítani. Minden csille ezenfelül még vészjelző zsineggel is fel van szerelve. (Zft. f. d. B. H. u. Sw. i. Pr. St. 1907. I. füz. 126—127. oldal.)

(Rajzokat I. az I-ső táblamellékleten.)

S z e m l e.

Fémkohászat.

Eljárás a réznek vagy ötvözeteknek a keményítéséhez rézszulfát segítségével. Ezen szabadalmazott eljárás lé-

nyege az, hogy a rézsulfátot por alakjában adagolják a megömlésztett fémhez, mely alkalommal ez utóbbi jól megkeverendő. A hőfokot erre még fokozván a fém-et mintákba öntik, melyekbe előzőleg, hogy a tárgyak kemények legyenek, kénport hintettek és az öntött tárgyakat kihűlésük-ig a mintákban hagyják. (N. Erf. u. Erf. 1907. 5. füz.) *Pinta M.*

Gépészet.

Kenőszerek használható-sága megítélésének kérdé-séhez.

Az olaj kohéziója és adhéziója fokának megállapítására, már évtizedek óta igen egyszerű mód-szerű használnak, midőn a meg-vizsgálásra kerülő olajnak néhány cseppjét, lejtősen állított bádog-lapra öntik. Az az olaj, a mely lecsurgása közben a leghosszszabb sávot képezi és legtovább folyós marad, bir a legnagyobb adhé-zióval és a legkisebb kohézióval. — Természetes dolog azonban, hogy ezen próbavételnek az ér-vényessége csakis nagyon korlá-tolt lehet, mert a cseppeknek nehezen elkerülhető különböző nagysága, az eredmény megbíz-hatóságát jelentős módon befolyásolja. Általánosan szokásban van, hogy a megvizsgálásra ke-rülő olajnak cseppjét mutató- és hüvelykuj között szétdörzsölve, a esúszás könnyebb- vagy nehe-zebb volta szerint itéik meg ko-héziójának fokát. — A kenésre használt olajok kohéziójukat min-den körülmények között, válto-zatlanul meg kell, hogy tartásák, a miért is gyorsan száradó olajo-kat (lenmagolaj), a kenés céljaira nem szabad használni, habár friss állapotukban minden kívánalomnak megfelelni is látszanak. Az olajok-nak gyantákkal való keverése szín-

tén nagyon károsan befolyásolják, kenőszereül való használható voltu-kat éppen úgy, mint savban való tartalmuk olyanynyira, hogy ásvá-nyos savakat tartalmazó olajokat gépalkotó-részek kenésére egyál-talában használni sem szabad. Szerves savakban való csekély tartalom a kenőolaj jóságának fokát nem csorbitja észrevehető módon. Hogy a kenőanyag ron-dítótak nem tartalmazhat, igen természetes dolog, de ezért a növényolajokban előforduló nyálka-szerű keverésrészek, hacsak nem gyantát-képező természetűek, a kenést nem zavarják. Sokan a kenés céljaira használt zsirok és olajok színére, habár minden ok nélkül, igen nagy súlyt fektetnek. A kenőszerek színe csak annyiban érdemel közelebbi megfigyelést, hogy világosan szinezett és átlát-szó kenőszerekben, az idegen keverésrészeket könnyebben lehet felismerni. — Már kevés viznek hozzákeverődése zavarossá teszi az olajat, a nélkül azonban, hogy a viz az olajnak kenőszereül való használhatóságát károsítaná. A kenőszereül használt olajoknak nem-csak kohéziója és adhéziója, ha-nem minden más fizikai és kémiai tulajdonsága is fontossággal bir-hat azonban, bizonyos körülmények között. — Nagy hideg behatásának kített olajok csak akkor használ-hatók kenőszereül, ha higan folyó állapotukat még amaz alacsony hő-mérsékletben is megtartják. — Kon-zisztens zsirok olvadási hőfoka magas legyen, nehogy esetleg meleg csapágyról már lefussanak. Túlhevített gőzzel érintkezésbe ke-rülő kenőszerek lobbanó hőfoka jóval fölötte kell, hogy álljon a gőz hőfokának, mert ellenesetben elég. — A kenőszerek fajsúlyá-ból, használhatóságát megítélni nem lehet, a miért is a zsiradék-

százalék, illetőleg a fajsúly után való tudakozódás alig bir valamelyes gyakorlati jelentőséggel. Kenőszereknek a laboratóriumban való megvizsgálása közben, rendszeren a viszkozitásnak, a fajsúlynak, a lobbanás hőfokának, a savban és a vízben való tartalomnak, az olvadás hőfokának, a gyantában való százalék-tartalomnak s a rondítóknak meghatározására, a színnek és a szagnak megállapítására szorítkoznak. Ezekből az adatokból teljesen megbízható módon meg lehet állapítani, hogy valamely zsiradék vagy olaj, a jó kenőszert tulajdonságaival bir-e vagy nem? hogy a jónak megállapított kenőanyag, bizonyos adott esetben, a hozzája kötött várokozásoknak megfelelő-e, azt azonban csak gyakorlatilag keresztül vitt összehasonlító kísérletek útján lehet megállapítani. (T. Ztbl. 1907. 41. sz.)

Elektrotechnika.

Uj elektromos, aczéi szer-számot, edző kemencze földalatti bányáüzemek számára. Az A. E. G. a Village Decp Mine-ben Délafrikában ujonnan feltalált oly elektromos kemenczét állított fel, a mely aczéiból való közetefűróknak edzésére van rendelve. Ha a kemencze beválik, gazdasági szempontból igen nagy előnyököt helyez kilátásba. Az első és bevezető kísérleteket, természetesen a külön végezték és csak miután ezek tökéletesen beváltak, mentek át a földalatti próbaüzemre. Feltéve, hogy a kemencze a földalatti kísérletező üzem kemény próbáit is kiállja, valószínűleg általánosan használt bányászati üzemi felszereléssé fog válni. A tervezet szerint minden három munkahely számára egy-egy elektromos aczéi

edző kemenczét kell majd szerelni. A fémek megmunkálásának modern technikájában a legfőbb tényező, a megtüzesítendő fém-tárgy egyenletes és állandó hőmérsékletig való felhevítésének a lehetősége képezi. Gázzal fűtött és kokszzsal táplált nyitott tüzi és közvetlen tüzelésű kemenczék, valamint ólom- és sósfürdők, a mint azokat, eddig általánosan használni szokták, az egyenletes hőmérséklet lehetőségét nem biztosítják elegendő módon és sohasem adják le azt a hőlokot, a melyet az esetről-esetre jelentkező követelés megkíván. Az említett rendszerek egyikével sem lehet 1150.º C.-nál nagyobb hőfokot elérni úgy, hogy a megoldozásra és edzésre kerülő fémnek állandó megfigyelése és a kemencze tüzeinek állandó ellenőrzése nélkül, az elégés vagy a hiányos felhevítés veszedelme forog fenn, — a mi a megtüzesített részeknek, lehülésük közben való alakváltozásának, széthúzásának, megszakadásának és eltörésének lehetőségével fenyeget. Az A. E. G. ujonnan feltalált elektromos aczélat-edző kemenczéje, villámosan felhevített fürdővel dolgozván, a kérdés legsikerültebb és legtökéletesebb megoldásának tekinthető, mert a modern technikának a fémek edzése körül felmerülhető összes nehézségeit igen egyszerű és nagyon tökéletes módon oldja meg. A kemencze belső magvát, különböző sók keverékével megtöltött tégely képezi. Az edzésre kerülő fémdarabot az ekként előállított só fürdőben helyezik el, az elektromos áramlás pedig tökéletesen egyenletes hőmérsékletet állít elő. Ezen hőmérsékletet szabályozni és 750.—1400.º C. mint végső határok között állandósítani lehet. A hőmérséklet-

nek ezen szabályozása is bizonyos hőfokon való állandósítása éppen olyan egyszerű dolog, mint a rendszeren használatos elektromos készülékek kezelése és szabályozása. A kemence derékszögű tokból áll, a mely tüzetálló anyaggal van kibélelve; — ezen külső tok azon második, szintén tüzet álló módon burkolt és bélelt vasedényt veszi körül, a mely a sófürdő felvételére van rendelve. A belső toknak két egymással szemben fekvő oldalára, vasrudak módjára alakított elektródák vannak szerelve, a melyek az egyenes-fázisú villamos áramot, az ömlesztő téglékhez vezetik. Ismeretes dolog, hogy sós anyagok, hideg állapotban nem jól vezetik a villámosságot, míg felhevített vagy folyós állapotban igen jó villámosságot-vezető képességgel bírnak úgy, hogy a felhevítés és ömlesztés megindítására mozogható elektródát kell alkalmazásba venni, hogy a két elektróda között folyós áramot-vezető-pályát létesíteni lehessen. Mintán ez megtörtént és a két elektróda között a villamos kapcsolás létesült, az áram hatása megindul és a sót folyóssá teszi. A szóban forgó elektromos aczélat-edző kemenczék előnyei, üzemmenetük nyugodtságától eltekintve az, hogy sugárzó hő nélkül dolgoznak és az izzítandó fémnek elégését és túlhevítését, tehát belső szövetében való szakadását teljesen elkerülhetővé teszik. Az edzésre kerülő fémtárgy a sófürdő hőmérsékleténél magasabb hőfokra nem hevíthető fel, a hőfokot pedig, a pirometer segítségével, állandóan ellenőrizni és szabályozni lehet. Gázzal és kokszzal fűtött kemenczékben csak a tűzbe tartott fémtárgyat körülvevő

levegőnek a hőmérsékletét lehet megmérni, míg magának a fémtárgynak hőfoka ellenőrizetlen marad. Habár az aczélnak a felhevítése igen gyorsan megtörténik, az anyag belső szövetének károsodásától azon egyszerű okból nem kell tartani, mivel a fürdőbe helyezett aczéltárgynak felhevülése, könnyen érthető módon, csak fokként és lassan következhet be. A mint az aczélat a fürdőbe helyezik, az aczéltárgy körül, a fürdő tömegénél hidegebb kéreg képződik. Ezen kérget a fürdő forróbb anyaga előbb lassan fel kell, hogy hevítse és csak azután hathat teljes melegével a beléje kerülő fémtárgy tömegére. Hogy mindezek az események pár rövid pillanat alatt folynak le, természetes dolog, a mely hővebb megokolást nem kíván. Az eljárás költségei a folyamat gyors menete következtében, állítólag rendkívül alacsonyak. Az erőben való veszteség, rendszerint csekély szokott lenni. Az elektromos aczélat-edző-kemenczék teljesítő képessége akkora, hogy átlag tíz gázzal fűtött ilyen kemence teljesítő képességével a versengést bátran kiállja. (D. Bwks. Ztg. 1907. 243. sz.)

Különfélék.

Legujabb tapasztalatok a Rádiumnak a tekhnikában való alkalmazhatóságáról. A rádiummal folytatott legujabb kísérleteknél rájöttek, hoay a nemeskőiparban lényeges szerepre van hivatva. A gyémánt tartós rádiumsugárzásnak kitéve kék és sárga színt kap; a zafir zöld, a szintelen topáz világossárga lesz és hevítve lumineszkál; a korund különféle válófajainak hevi-

tése közben szintén szineződés és változás jelentkezik; szintelen hegykristályok csak hosszszantartó sugározás behatása alatt vesznek fel szürke vagy kékszürke szineződést. (N. Erf. u. Erf. 1907. 11. füz.) *Pinta M.*

**Ténta a kifényesített fém-
lapra való íráshoz.** 20. s. r. gyanta (kolofonium); 150. s. r. borszesz, 1. s. r. menthylkék keverékéi 35. s. r. boraksznak. 250. s. r. vízben való oldatával összekeverik; mire az így készített ténta a használatra kész. (N. Erf. u. Erf. 1907. 1. füzet.) *Pinta M.*

H i r e k.

(A hazai bányászat és kohászat köréből.)

Aradi János a prakfalvi vasgyár érdemes igazgatója október elsejével nyugalomba vonult. Közel negyven évig szolgált a vasgyárat, mely hatalmas fejlődését kizárólag Aradi kiváló szaktudásának és lankadást nem ismerő vasszorgalmának köszönheti. A legösziutébb szerencskivánatok kísérik a gyakorlati működés teréről vizszalépő jeles szakembert és kedves szaktársat a jól megérdemelt nyugalomba. Jó szerencsét és nyugodt megpihenést!

Beauxit a Királyhágó közepén. Mikó Béla k. bányafőmérnök a Királyhágó közelében, egész hegységtömegeket elfoglaló *beauxit*-szerű előfordulást állapított meg, melynek anyaga, miután aluminiumban igen gazdag, az aluminiium termelésére alkalmasnak bizonyult. A felfedezés rövid időn belül, a villamos olvasztás új módjának al-

kalmazásba vételével, új iparágat fog hazánk erdélyi részeiben meghonosítani (Nb. é. V. 1907. 43. sz.)

Kolozsvár város Kabela-patak erdejében barnaszén-telepét fedeztek fel, melynek geologiai és bányászat technikai szempontból való megvizsgálását Mikó Béla k. bányafőmérnök végezte, ki a megejteti helyszíni szemle alkalmával, nemcsak a barnaszén előfordulására, hanem a város erdejében található egyéb hasznosítható ásványokra is kiterjesztette a vizsgálatot és a város birtokán lévő értékekről gondosan elkészített szakvéleményt adott. (Nb. é. V. 1907. 43. sz.)

Huszonötéves szolgálati jubileum. A Ganz és Tsa-féle vaggongyár vasesztergályozóműhelyének munkásai szép ünnepet rendeztek múlt hónap 19.-én *Valencsák* Gusztáv főművezetőnek tiszteletére, ki akkor tartotta szolgálatának huszonötéves jubileumát. Az igazgatóság Britz János műszaki igazgató és Jány József kereskedelmi főnökkel volt képviselve, de jelen volt több főmérnök is, továbbá a gyár valamenynyi művezetője. A munkások nevében Galgó István öreg munkás üdvözölte az ünnepeltet, mi közben leleplezte a munkások ajándékát, két mesteri kivitelű szoboröntvényt, melyek az ipart és kereskedelmet jelképezik. (B. H. 250. sz.)

A bányatörvényjavaslat és a gazdák. Az „Országos Magyar Gazdasági Egyesület“ október 24-én tartott ülésében tárgyalta az új bányatörvényjavaslatot. Az ügy előadója Baross János országos képviselő. (B. H. 1907. 248. sz.)

Budapesti vasárú részvénytársaság czéggel, 200.000 kor. alaptőkével új ipari részvénytársaság van Budapesten alakulóban. Az alaptőke 100 drb. 200 koronás részvényre oszlik.

Fűrész- és szerszámgyár Budapesten. A Wörder és Jahnsen küllelhahni szerszámgyári cég Budapesten „Wörder és Jahnsen szerszám- és fűrészgyár részvénytársaság” cég alatt új vállalatot alakított, a mely fűrészlapokat, kalapácsokat, fogókat, szekerceket, csavarkulcsokat és egyéb szerszámokat fog gyártani. A vállalat megveszi E. Gromman & Co. remsaheidi fűrészlap-gyáros vállalatát is és azt szintén ide telepíti. (Közzg. 1907, 41. sz.)

Első magyar hegesztő és forrasztási vállalat czéggel Medgyesi Ferencz és Társai Budapesten új gyártelepet létesítettek.

Munkásmozgalmak.

(Magyarországon.)

Külföldi munkástoborzók járnak a bányásztelepeken s október hó 25-én Salgótarjánban vetették ki hálójukat, de rajta vesztek és megérdemelt büntetésben részesültek, a menyinyiben Magyarország területéről kiutasították őket. Duisburgból és Bruckhausenből jöttek be hozzánk munkástoborzók és csak Licskó János bányatelepi termester éberségének és kötelességtudásának köszönhető, hogy a kivándorlásra csábítás nagyobb mértékben nem sikerült. (St. L. 1907. 43. sz.)

(A külföldön.)

Bredenbeckben a Hertha bányatársulat munkásai ezelőtt hét héttel streikba léptek; ezen mozgalom a társulat javára végződött és a munkások csak minden követeléseikről való teljes lemondás útján tudtak ismét foglalkozáshoz és keresethez jutni. (D. Bwks. Ztg. 1907. 251. sz.)

Állást-közvetítés.

Pályázatok.

Magánvállalatok részéről.

(Altiszti állásokra.)

Előkelő hazai bánya- és kohóvállalat józan és megbízható, bányaiskolát végzett, 2—3 évi gyakorlattal rendelkező nőtelen fiatal embert keres, a ki bányafelmérésben, térképelésben, szakmány-bemérésben és bérelkészítésben már némi jártassággal bír. Szükséges azonfelül a magyar, német és tót nyelv tudása. Járandóságok: 80—100 korona kezdő fizetés, lakás és fűtés. — Folyamodványokat a szerkesztőség közvetít. — (70. X/16. 907.) 3—3.

Áthelyezések.

(A m. kir. bányakincstár tisztii létszámában.)

Michaelisz Samu k. kohómérnök a horgospataki kohótól a selmeczbányai m. kir. bányagazgatóság kerületébe, *Jahle* Frigyes kir. segédmérnök, a selmeczbányai kohótól, a nagybányai m. kir. bányagazgató-

ság kerületébe helyeztetett át.
(X/7. 94362. sz. P. ü. 1907.
23. sz.)

Halálozások.

Kuhajda József m. kir. bányai igazgatósági irodavezető október hó 21-én Nagybanánán, valószínűleg tüdőszélhűdés következtében, váratlanul meghalt. 1844. apr. 18-án született Felsőbányán, mint törekvő fiatalember, magánszorgalomból szerezte ismereteit s 1862-ben uradalmi írnok lett a nagybányai kincstári gazdaságnál. 1866. febr. 15-én nevezték ki irodasegédnek a nagybányai m. kir. bányai igazgatósághoz s azóta állandóan annak kötelékében is mindig Nagybanánán szolgált. 1869-ben irodasegéd-tiszt lett 420 frt. fizetéssel, majd irodatiszt, másod irodatiszt, 1905. jun. 14-én kezelőtiszt és kezelési vezető. Kuhajda József halálával szorgalmas, pontos, hű és megbízható tisztviselőt veszített a kincstár. Kétszer nősült s a két házasságból nyolcz élő gyermeke maradt. A boldogultnak temetése 22-én, d- u. 4. órakor volt. Béke poraira! (Nb. é. V. 1907. 43. sz.)

A m. kir. bányaiskolák köréből.

A selmeözbányai magy. kir. bányaiskola 1905. évben végzett növendékeit felkérjük, hogy jelenlegi címüket volt iskolatársukkal Vörös Józseffel, a tíz éves találkozó megbeszélése végett, mielőbb, levélileg közöljék. Czime: Vörös József, Diósgyőr vasgyár.

Szerkesztőség postája.

Kalapács. A mozgalom üdvös, mert czélzata nemes! Kinek lehet az ellen kifogása, hogy a magyar bányás és kohóaltisztek tovább művelődni, tanulni, özvegyeiken és árváikon segíteni akarnak?! A kik az ujság tartalmát kritizálják, azoknak talán igazuk lehet az ő saját szempontjukból csak az volna jó, ha kritikájukkal nyíltan hozzánk fordulnának, ha jó tanácsaikat velünk közölnék, — mert mi minden útbaigazítást köszönettel veszünk s a nyilvánosság előtt dolgozva ennek bírálatát is elfogadni tartozunk, feltéve természetesen, hogy a kifogásolt dolgok helytelen voltát a bírálat alapján mi is elismerjük. A leendő egyesületnek nincsen még hivatalos lapja s mi a Jó szerencsét csakis azért bocsátottuk egyes részeiben annak rendelkezésére, hogy szervezkedését a magunk részéről is támogassuk. Hogy az alapszabalytervezetet szaggatva hoztuk?! Ez, belátjuk hiba volt a mi részünkről és a mult és a jelen szám tanúbizonysága annak, hogy hibánkat jóvá tenni igyekeztünk. A jövő számtól kezdődőleg megváltoztatjuk lapunk beosztását is, hogy az alakulóban levő egyesülettől való függetlenségünket és a szervezkedő egyesületnek önállóságát jobbankidomborítsuk. Kérni is fogjuk ekkor előfizetőinket, hogy az egyesületi életre vonatkozó javaslataikat, észrevételeiket és tervezeiteket, valamint az alakítandó vidéki osztályokra vonatkozó tudósításaikat ne hozzánk, hanem a szervezkedő bizottság elnökségéhez küldjék be, a honnan a közlendőket mi majd meg fogjuk kapni. Mi az alakuló egyesülettel — ismétljük — csak anynyiban vagyunk

összeköttetésben, hogy egymást támogatjuk, de egymás ügyeibe nem avatkozunk. Hogy kik lehetnek majd tagjai a leendő egyesületnek, azt az alapszabálytervezet határozottan megmondja. Az ígért támogatást szívből köszönjük és minden megjegyzést, tanácsot és útbaigazítást hálával vesszük. (86. X.26. 1907.)

Kiadóhivatal postája.

(Előfizetések nyugtatója.)

1907. október hónapra fizetett:

Abrudbányán: Molnár S.; B.-Somogyon: Bálint A., Cservenka F., Koch A., Számel Gy., Szmacska M.; Csolnokon: Ebele K., Turczér I.; Deésaknán: Dull Gy.; Diósgyőrött: Dirner L., Micserits B.; Felsőbányán: A keleti bánya altisztjei, Kirchmajer P.; Hegybányán: Sorek I.; Királdon: Gollob G., Stehno T., Szodin F., Tepliczky I.; Komlón: Sájovetz F., Ij. Tóth I.; Maros-Ujvárott: Szilágyi M.; Mecsek-Szabolcsan: Kirbach I., Szobor I.; Mizersfán: Liska Gy.; Nembibányán: Mozvik A., Vojtek I.; Oláhláposbányán: Hodor L.; Pécseni: Cservenka R., Duchács A., Gaul I., Guzo-vits L., Krivanek N., Milihovszky I., Nica I., Paurics V., Stubna A., Zsiday I.; Pilisvörösváron: Péter I.; Rónaszéken: Hackel S.; Selmezbányán: Becska I., Haniska A., Ravasz S., Sándor I., Schandl A., Schön M.; Szirken: Csisko S.; Tolna-Váralján: Havelka Sz.; Vashegyen: Wagner I.; Verespatakon: Székely S.; Zalatnán: Csillik L. -- **1907. okt.—nov. hónapra fizetett:** Akna-Szlatinán: Petyko L.; Baranya-Somogyon: Dvorzsák I., Kruch A.; Diósgyőrött: Weisz A.; Hegybányán: Dzsbanek K.; Járdánházán: Wagner S.; Nagybányán: Hütter I.; Pilisvörösváron: Mi-

zser I.; Tolna-Váralján: Romozi H. Imre; Valeaarsuliuon: Fábry F. -- **1907 1908. első negyedére fizetett:** Bindten: Fleischer M.; B.-Somogyon: Kundelein H.; Dörög-hon: Esztergom szászvári kb. részvtárs. üzemvezetősége; Krecsunesden: Kiss A.; Nagyágon: M. kir. és társ. bánya-üzemvezetősége; Selmezbányán: Bárdowsy A.; Vashegyen: Szabó I.; Verespatakon: Kőműves I.; Zalatnán: Schandl V. -- **1907--1908. okt. febr. hónapra fizetett:** Rudóbányán: Borsodi bányatársulat igazgatósága.

Lap zárása: 1907. okt. 31. db. 12. óra.

TARTALOMJEGYZÉK.

Bevezető. — **Tárca:** Legujabb a varázslóveszszőről. — **Közérdek:** A bányász- és kohász-altisztek alakulóban levő országos egyesületének ügyei. -- **Bányászat:** Elektromos személyszállítás a bányában. (I. sz. Táblamelléklettel.) **Szemle:** *Fémkohászat:* Eljárás a réznek vagy ötvözeteknek a keményítéséhez rézszulfát segítségével. -- *Gépészet:* Kenőszerek használhatósága megítélésének kérdéséhez. -- *Elektrotechnika:* Új elektromos kemencze. -- *Hullónfélék.* -- *Hírek.* -- *Munkásmozgalmak.* -- *Állást-közvetítés.* -- *Halálozások.* -- *A m. kir. bányaiskolák köréből.* -- *A szerkesztőség és a kiadóhivatal postája.* --